

SAME WORLD

“Μοιραζόμαστε σχολικές πρακτικές για την αειφορία”

**1ος Ευρωπαϊκός Διαγωνισμός Καλών Εκπαιδευτικών Πρακτικών
Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης – Εκπαίδευσης για την Αειφόρο
Ανάπτυξη
του προγράμματος SAME WORLD**

Σπέρνοντας Όνειρα στην Αυλή μας Ελεύθεροι Σπόροι – Δίκαιη Κοινωνία

Άννα Τρίγκατζη, Α΄ & Β΄ Λυκείου

Εκπαιδευτικός, Τάξη

anna.trigatzi10@gmail.com

email

1^ο ΓΕΛ Μεταμόρφωσης

Σχολείο

Μεταμόρφωση, 2016-17

1. Θέμα(τα)

Παρακαλώ επιλέξτε το θέμα (ή τα θέματα) με το οποίο (ή τα οποία) συνδέεται περισσότερο η εκπαιδευτική πρακτική σας:

Περιβαλλοντική δικαιοσύνη

2. Περίληψη

Παρακαλώ γράψτε μια περίληψη της εκπαιδευτικής πρακτικής προσδιορίζοντας τα βασικά θέματα, στόχους, δραστηριότητα/τες και μεθοδολογία:

Θέμα των Περιβαλλοντικών Προγραμμάτων ήταν η διερεύνηση της **περιβαλλοντικής αδικίας** που διαπράττεται όσον αφορά το δικαίωμα χρήσης των **παραδοσιακών ποικιλιών σπόρων** από τους αγρότες και τους περιορισμούς που επιβάλλονται από τις σύγχρονες εταιρείες σποροπαραγωγής. Εμείς κινηθήκαμε το πλαίσιο της **αιφόρου χρήσης των φυσικών πόρων** και στοχεύσαμε: **α)** στη γνωστοποίηση του προβλήματος και τη διερεύνηση αιτίων και επιπτώσεων με ντοκιμαντέρ και καταιγισμό ιδεών, **β)** στη συνειδητοποίηση αλληλεπιδράσεων μέσω της χαρτογράφησης εννοιών, **γ)** στην προσέγγιση των επιχειρημάτων των εμπλεκόμενων ομάδων μέσω debate, **δ)** στη διερεύνηση της σχέσης τοπικών προϊόντων και αντιμετώπισης **οικονομικών κρίσεων**, μέσα από εργαστήριο αναγνώρισης χώρας προέλευσης των προϊόντων (barcode), **ε)** στην εφαρμογή τρόπων αντίστασης για τη διατήρηση της **βιοποικιλότητας** και την εξασφάλιση της **επισιτιστικής ασφάλειας**. Χρησιμοποιήθηκε η βιωματική μέθοδος και έγιναν εργαστήρια συλλογής, επεξεργασίας, τυποποίησης και διάθεσης φυσικών προϊόντων, παρασκευής σπορόφυτων και φυσικών καλλυντικών, δημιουργίας σπορείου, κατασκευής κομποστοποιητή, καθώς και η εκδρομή σε ΚΠΕ και Αγρόκτημα με σχετικά εκπαιδευτικά προγράμματα, **στ)** στη διάχυση με τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης και τη σχολική ιστοσελίδα, δράση στο προαύλιο, διοργάνωση σχολικού παζαριού και ενημερωτικής εκδήλωσης (με διάθεση των φυτών του σπορείου), παρουσίαση στη σχολική κοινότητα και σε διασχολική εκδήλωση (Β'Αθήνας), συμμετοχή στα Βραβεία Περιβαλλοντικής Ευαισθησίας του Σύνδεσμου για τη Βιώσιμη Ανάπτυξη των Πόλεων.

3. Περιγραφή Εκπαιδευτικής Πρακτικής

3.1 Εκπαιδευτικός/οί – Ομάδα μαθητών

Παρακαλώ αναφέρετε τα ονοματεπώνυμα των συμμετεχόντων εκπαιδευτικών και τον αριθμό των μαθητών/τριών:

«Σπέρνοντας Όνειρα στην Αυλή μας»

Παιδαγωγική Ομάδα: Σταυρούλα Βλάχου (συντονίστρια), Στυλιανή Κεραμιδά
Μέλη: 23 μαθητές

«Ελεύθεροι Σπόροι – Δίκαιη Κοινωνία»

Παιδαγωγική Ομάδα: Άννα Τριγκατζη (συντονίστρια), Αλεξάνδρα Ηλία
Μέλη: 24 μαθητές

3.2 Εκπαιδευτικό πλαίσιο

Παρακαλώ επιλέξτε το εκπαιδευτικό πλαίσιο μέσα στο οποίο υλοποιήθηκε η εκπαιδευτική πρακτική σας:

Σχολικό πρόγραμμα – project (διάρκειας μερικών εβδομάδων ή μηνών)

3.3 Μαθησιακές δραστηριότητες & Μαθησιακά αποτελέσματα

Παρακαλώ περιγράψτε τις μαθησιακές δραστηριότητες και τα μαθησιακά αποτελέσματα της εκπαιδευτικής σας πρακτικής:

Έγινε η συγκρότηση της ομάδας με παιχνίδια γνωριμίας, εμπιστοσύνης και περιβαλλοντικής ευαισθητοποίησης.

Δημιουργήσαμε **συννεφόλεξο** ως σήμα κατατεθέν και κλειστή ομάδα στα **μέσα κοινωνικής δικτύωσης** για εσωτερική ενημέρωση. Καθ' όλη τη διάρκεια της σχολικής χρονιάς ενημερώναμε τη **σχολική ιστοσελίδα** και τη σελίδα του λυκείου στο FB για τις δράσεις μας, ενώ για κάθε εκδήλωση φτιάχναμε πρόσκληση ή/και αφίσα, τις οποίες διαδίδαμε μέσω του ηλ. ταχυδρομείου, της ιστοσελίδας και του FB.

Κατασκευάστηκε **δέντρο προσδοκιών** και **κηρύκειο** που δίνει το δικαίωμα λόγου σε αυτόν που το κρατάει, και εισάγει τα παιδιά σε δημοκρατικές διαδικασίες.

Με **αφόρμηση** το ντοκιμαντέρ «Εν αρχή ην ο Σπόρος» του Christophe Guyon τα παιδιά ενημερώθηκαν για τη σημασία των παραδοσιακών σπόρων και τους κινδύνους που τους απειλούν.

Έγινε **καταιγισμός ιδεών**, στον οποίο τα παιδιά συμμετείχαν με ενθουσιασμό. Μέσα από τις έννοιες που καταγράφηκαν, διαμορφώθηκαν τα **ερευνητικά ερωτήματα** και τα τέσσερα **υποθέματα** (παραδοσιακοί σπόροι, γενετικώς τροποποιημένοι σπόροι/υβρίδια, παγκόσμιο εμπόριο σπόρων, κίνημα για την ελευθερία των σπόρων), με τα οποία θα ασχολούνταν αντίστοιχες ομάδες. Έτσι έγινε η **αρχική αξιολόγηση** και η ανίχνευση του γνωστικού υπόβαθρου των παιδιών με βιωματικό τρόπο.

Βάσει των υποθεμάτων χωριστήκαμε σε τέσσερις **ομάδες** (Σποροταξιδευτές, Σοφολογίοτατοι, Παγκόσμιοι, Ακτιβιστές) μέσα από παιχνίδι και μοιράστηκαν ρόλοι (απουσιολόγος, ημερολογιογράφος, φωτογράφος).

Ενταχθήκαμε στα σχετικά με το θέμα μας **δίκτυα**: το "Σποράκι" του ΚΠΕ Λαυρίου, «Τα τοπικά προϊόντα σε μια κοινωνία αειφορίας» του ΚΠΕ Κρεστένων. Από το τελευταίο επιλεγήκαμε για να παρακολουθήσουμε το διήμερο πρόγραμμα «Προϊόντα της Ηλειακής Γης».

Για να προετοιμάσουμε το **χριστουγεννιάτικο παζάρι** με παραδοσιακά τοπικά προϊόντα κάναμε **εργαστήρια** για τη συγκομιδή, την παρασκευή και συσκευασία των προϊόντων με τη συνδρομή γονέων. Δημιουργήθηκαν ομάδες για: τις πινακίδες με τις ιδιότητες των προϊόντων (προώθησή), το στήσιμο πάγκων, την κοστολόγηση, τις πωλήσεις, το πόστερ, το βιβλίο εντυπώσεων, τα στολίδια για το δέντρο των ευχών. Το παζάρι απευθυνόταν στη σχολική κοινότητα και τους γονείς με προσκεκλημένη την υπεύθυνο της ΠΕ της β'/βάθμιας Β'Αθήνας. Τα έσοδα διατέθηκαν για τη συμμετοχή στην εκδρομή οικονομικά ασθενέστερων μελών.

Αναζητήσαμε πληροφορίες για το κάθε υποθέμα από το διαδίκτυο και φτιάξαμε τον **εννοιολογικό χάρτη** ανά ομάδα. Οι ομάδες παρουσίασαν τον χάρτη τους και αξιολογήθηκαν από τις υπόλοιπες. Κατασκευάστηκε συνολικός χάρτης. Με βάση τους εννοιολογικούς χάρτες ακολούθησε **αγώνας λόγων (debate)**, όπου εκπροσωπούνταν και οι τέσσερις ομάδες. Τα μέλη της παιδαγωγικής ομάδας αποτελούσαν την κριτική επιτροπή, με κριτήρια την επιχειρηματολογία και την παρουσίασή της. Με αυτό τον τρόπο πραγματοποιήθηκε και η **ενδιάμεση αξιολόγηση**.

Έγινε ενημέρωση για τη σημασία των μελισσών στην επικοινωνία, καθώς και για τον κίνδυνο εξαφάνισης που διατρέχουν. Οι μέλισσες μας έδωσαν και την ιδέα για την αμφιέση των ακτιβιστών στη δράση που ετοιμάσαμε για την τελευταία εβδομάδα των Αποκριών.

Δεχτήκαμε την επίσκεψη του ντράμερ και δασκάλου του αυτοσχεδιασμού με κρουστά, **Νίκου Τουλιάτου** μαζί με τους συνεργάτες του και την πρόεδρο του Δημοτικού Συμβουλίου, παλιά συνεργάτη της ομάδας. Ο κος Τουλιάτος μας προσκάλεσε στο κυριακάτικο μουσικό εργαστήριο που συντονίζει στη Δημοτική Βιβλιοθήκη, με στόχο τη συμμετοχή στην εκδήλωση του Δήμου για την Παγκόσμια Ημέρα της Μουσικής. Αποδεχόμενοι την πρόσκληση, ζητήσαμε να μας προετοιμάσει ρυθμικά για την ακτιβιστική μας δράση.

Πραγματοποιήσαμε τη **δράση οικολογικής και κοινωνικής ευαισθητοποίησης** στο σχολικό προαύλιο στο πλαίσιο των εορταστικών εκδηλώσεων της Αποκριάς, που περιλάμβανε παρέλαση με αυτοσχέδια κρουστά όργανα και πανό με συνθήματα για την ελευθερία των σπόρων, τα οποία είχαν κατασκευάσει τα ίδια τα παιδιά.

Στο πλαίσιο της προετοιμασίας για την παρακολούθηση του προγράμματος του ΚΠΕ Κρεστένων, κάναμε έρευνα για την προέλευση των προϊόντων των σούπερ μάρκετ χρησιμοποιώντας το σχετικό **φύλλο εργασίας**. Από τα στοιχεία που συλλέξαμε συνειδητοποιήσαμε ότι τα περισσότερα προϊόντα που αγοράζουμε δεν είναι τοπικά, αλλά έρχονται από μακριά.

Πραγματοποιήσαμε τριήμερη εκδρομή που περιλάμβανε επίσκεψη στο **ΚΠΕ Κρεστένων**, ώστε να παρακολουθήσουμε το διήμερο πρόγραμμα "**Προϊόντα της ηλειακής γης**". Ενημερωθήκαμε από τους υπεύθυνους του ΚΠΕ για το πρόγραμμα που στοχεύει στην προώθηση της παραγωγής και κατανάλωσης των τοπικών προϊόντων μέσω αειφορικών πρακτικών, με παράδειγμα τα τοπικά προϊόντα της Ηλείας. Στη συνέχεια, παίξαμε παιχνίδια εμπιστοσύνης και συνεργασίας, συμμετείχαμε σε εργαστήριο παρασκευής σαπουνιού και αναγνώρισης χώρας προέλευσης των συσκευασμένων προϊόντων μέσω του barcode, ξεναγηθήκαμε σε τοπικό ελαιοτριβείο και ακολουθήσαμε περιβαλλοντικό μονοπάτι στον Πύργο στα χνάρια της σταφίδας. Είδαμε πώς η άνθιση και η παρακμή του εμπορίου ενός τοπικού προϊόντος συνέβαλε στην αστικοποίηση και την αποανάπτυξη της πόλης αντίστοιχα. Επισκεφτήκαμε το **Αγρόκτημα Φυσικής Καλλιέργειας Φοίφα**, όπου εφαρμόζεται στην πράξη η παραγωγή και διακίνηση των τοπικών προϊόντων. Παρακολουθήσαμε τρίωρο πρόγραμμα στο οποίο ενημερωθήκαμε για τη φυσική καλλιέργεια και συγκαλλιέργεια, την κομποστοποίηση, τη δημιουργία σπορόφυτων και φυσικών καλλυντικών. Μας

κινητοποίησε η ιδέα της κομποστοποίησης για την αυτοδιαχείριση των οργανικών απορριμμάτων και τη μείωση του οικολογικού μας αποτυπώματος.

Κάναμε **εργαστήρι προετοιμασίας υγιεινού πρωινού**. Φτιάξαμε μπάρες δημητριακών, με στόχο να συνδεθεί η νεο-αποκτηθείσα γνώση για τη σημασία των τοπικών προϊόντων με την πρακτική της υγιεινής διατροφής. Οι μπάρες χρησιμοποιήθηκαν στο «Συμπόσιο της Πείνας». Πρόκειται για **παιχνίδι προσομοίωσης** που στόχο έχει την καλλιέργεια της ενσυναίσθησης στο θέμα της διατροφικής επάρκειας, του λιμού και της φτώχειας σε αλληλεξάρτηση με κοινωνικο-οικονομικούς και περιβαλλοντικούς παράγοντες (κλιματική αλλαγή, προώθηση του δυτικού καταναλωτικού προτύπου, άνιση κατανομή πλούτου κλπ). Τα παιδιά κατατάσσονται στην τύχη σε μία κοινωνικο-οικονομική τάξη. Το παιχνίδι συνοδεύεται και από την προβολή ταινίας με τίτλο «Πώς να θρέψουμε όλους τους ανθρώπους».

Στα διαλείμματα, δημιουργήσαμε **σπορείο** με παραδοσιακούς σπόρους που μας έστειλε η κοινότητα ΠΕΛΙΤΙ μαζί με ενημερωτικό υλικό. Το σπορείο ανέλαβαν να φροντίζουν μέλη της ομάδας, τα οποία ανταποκρίθηκαν με μεγάλη υπευθυνότητα.

Πραγματοποιήσαμε διήμερη εκδρομή στην **Πάρνηθα** με πεζοπορία της ομάδας και διανυκτέρευση στο καταφύγιο Φλαμπούρι. Πήραμε ενημερωτικό υλικό από τον **Φορέα του Εθνικού Δρυμού**, ενώ ενημερωθήκαμε με προβολή που έγινε στον χώρο του καταφυγίου και έντυπο υλικό από τους Εθελοντές Δασοπροστασίας Αττικής (**ΕΔΑΣΑ**) για τη δράση τους στο βουνό.

Αποσκοπώντας στη διοργάνωση ενημερωτικής εκδήλωσης για την τοπική κοινότητα, ήρθαμε σε επαφή με την **Κοινότητα ΠΕΛΙΤΙ**, αποδεχτήκαμε πρόσκληση για τη γιορτή σπόρων στην Αίγινα και διενεργήσαμε μια μικρή έρευνα για διαπίστωση των απόψεων των μαθητών για τους παραδοσιακούς σπόρους.

Η εκδήλωση πραγματοποιήθηκε στο πλαίσιο της **Ημέρας Εθελοντισμού** που διοργανώνει κάθε χρόνο στο σχολείο η περιβαλλοντική ομάδα. Η συζήτηση ξεκίνησε με τον σχολιασμό των αποτελεσμάτων της έρευνας. Ο ομιλητής παρουσίασε τη δράση του ΠΕΛΙΤΙ και αναφέρθηκε στις δυνατότητες δράσης που έχουμε. Στη συνέχεια, με την καθοδήγησή του χωρίσαμε τα φυτά του σπορείου μας και κατασκευάσαμε κομποστοποιητή με παλέτες. Τέλος, προσφέραμε τα φυτά προς υιοθεσία σε μαθητές και διδάσκοντες. Με την υποστήριξη του **Δήμου Μεταμόρφωσης**, έγινε καθαρισμός της αυλής και δενδροφύτευση.

Παρουσιάσαμε το περιβαλλοντικό μας πρόγραμμα στη σχολική κοινότητα με την προβολή **βίντεο** από τις δράσεις όλης της χρονιάς και με **δραματοποίηση** του **debate** πάνω σε σενάριο μαθήτριας-μέλους του προγράμματος. Το θέμα ήταν η ψήφιση ενός νόμου που αναγκάζει τους αγρότες να αγοράζουν τους σπόρους τους από τις εταιρείες. Τα επιχειρήματα της κάθε ομάδας εκφράστηκαν με λογική, πάθος, χιούμορ και τραγούδι. Συμμαθητές και καθηγητές στο κοινό διασκέδασαν με τον αυθορμητισμό των παιδιών. Με τον τρόπο αυτό πραγματοποιήθηκε και η **τελική αξιολόγηση** του προγράμματος.

Στο πλαίσιο της διάχυσης της δουλειάς μας εκτός της σχολικής κοινότητας δηλώσαμε συμμετοχή σε δύο διοργανώσεις: Πρώτον, στη **Διημερίδα Παρουσίασης** των Προγραμμάτων Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης που διοργάνωσε η Διεύθυνση της Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης Β' Αθήνας. Τα παιδιά του προγράμματος που παρευρέθηκαν εκπροσώπησαν την ομάδα επάξια.

Αίσθηση έκανε το βίντεο με τις δράσεις της χρονιάς. Δεύτερον, υποβάλαμε υποψηφιότητα για τα **Βραβεία Περιβαλλοντικής Ευαισθησίας** στον Σύνδεσμο για τη Βιώσιμη Ανάπτυξη των Πόλεων και πρόκειται να βραβευτούμε σε ειδική εκδήλωση.

4. Αναστοχασμός της Εκπαιδευτικής Πρακτικής

Πρόκειται για μια καλή εκπαιδευτική πρακτική γιατί:

1. Το θέμα της ελευθερίας των σπόρων είναι **πρωτότυπο**, επίκαιρο, με σημαντικές προεκτάσεις.
2. Τα αρχικά **κίνητρα** των εκπαιδευτικών ήταν η ενημέρωση και η κινητοποίηση των μαθητών πάνω σε ένα θέμα που αγνοούμε τις επιπτώσεις του. Οι μαθητές κινητοποιήθηκαν από την προβολή βίντεο με τις δράσεις των περιβαλλοντικών ομάδων των προηγούμενων ετών.
3. Η παιδαγωγική προσέγγιση είναι **καινοτόμος**, καθώς οι διδακτικές στρατηγικές ενθαρρύνουν την **ενεργό συμμετοχή** των μαθητών (βλ. παζάρι, καταιγισμό ιδεών, εννοιολογικό χάρτη, debate, δράσεις, εργαστήρια, παιχνίδια, παρουσιάσεις) και τη **συνεργασία** του σχολείου με την ευρύτερη κοινότητα: γονείς, δήμο, τοπική κοινότητα, σύμπραξη δήμων, Β΄βάθμια Εκπ/ση, ΚΠΕ, πολιτιστικοί σύλλογοι, αγροκτήματα, καλλιτέχνες, εθελοντικές οργανώσεις
4. Έχει ουσιαστικό **αντίκτυπο** στους μαθητές, οι οποίοι προηγουμένως αγνοούσαν τη διαμάχη για τους παραδοσιακούς σπόρους και τη σημασία τους στην ποιότητα ζωής. Κατά τη διάρκεια του προγράμματος γινόταν εμφανής η διαφοροποιημένη στάση τους. Το παζάρι με τα παραδοσιακά προϊόντα, η "πικετοφορία", το σπορείο και η εκδήλωση με το ΠΕΛΙΤΙ είχαν σημαντικό αντίκτυπο και στα μέλη της ομάδας αλλά και στους παρευρισκόμενους συμμαθητές και συναδέλφους. Επίσης η ενημέρωση του FB και της ιστοσελίδας του σχολείου και οι παρουσιάσεις σφράγισαν τη διάχυση του θέματος προς τα "έξω".
5. Η ανταπόκριση των μαθητών-μελών του προγράμματος στον καταιγισμό ιδεών, τον εννοιολογικό χάρτη, το debate, καθώς και η δραματοποίησή του από μαθήτρια δείχνει την απόκτηση σημαντικών **δεξιοτήτων** και κυρίως **κριτικής σκέψης** και ικανότητας **διασαφήνισης αξιών**. Ενώ και η σύγκριση των απαντήσεων των μελών της ομάδας στην έρευνα με αυτές των συμμαθητών τους δείχνει διαφορά στη δυνατότητα αιτιολόγησης θέσεων. Κυρίως καλλιεργήθηκε η ικανότητα ανάληψης **πρωτοβουλιών** και **δράσης**: Τα παιδιά πρωτοστατούσαν, προτείναν και διεκπεραίωναν (παζάρι, δράσεις, εκδρομή, σπορείο, παρουσιάσεις)
6. Μέσα από τις εργασίες του προγράμματος, το περιβαλλοντικό μονοπάτι και τα εργαστήρια του ΚΠΕ Κρεστένων καθώς και τη συζήτηση με το ΠΕΛΙΤΙ, οι μαθητές άκουσαν για πρώτη φορά την έννοια της αειφορίας και συνειδητοποίησαν τις **τοπικές** και **παγκόσμιες διαστάσεις** του θέματος: τη σχέση της παγκόσμιας αγοράς, της βιοτεχνολογίας και της νομοθεσίας με τη παραγωγή, την κατανάλωση, τη διατροφή και την ποιότητα ζωής.

7. Δυνατά σημεία της πρακτικής είναι η πρωτοτυπία, η επικαιρότητα, η βιωματικότητα της και η προσήλωση όλων των φάσεων εκπόνησης σε έναν κεντρικό άξονα.

8. Η πρακτική μπορεί να **προσαρμοστεί** σε μια δράση από τρία δώρα, όπου στο πρώτο θα γίνει η αφόρμηση, ο καταιγισμός ιδεών και ο χωρισμός σε ομάδες, στο δεύτερο η χαρτογράφηση εννοιών και στο τρίτο το debate.